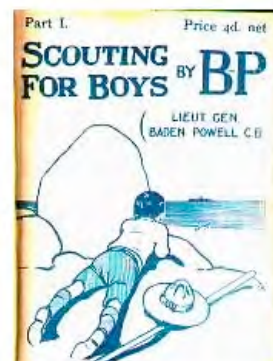

Scouting Hoofddekseis

In de Victoriaanse tijd (omstreeks 1899 - 1900) werd de jeugd geacht zich te gedragen en te kleden als miniatuurvolwassenen. Ze mochten hoogstens gezien worden maar niet gehoord en ontspanning was er weinig. Het was een saai leven.

Toen dan ook voor en na het proefkamp op Brownsea Island (1-9 augustus 1907) Baden-Powell 'Scouting for Boys' schreef en dit in 6 afleveringen verscheen in de

boekwinkels en kiosken, vond het gretig aftrek bij de Britse jeugd. (1) Overall ontstonden kleine groepjes - patrouilles genaamd - die in de praktijk brachten wat zij lazen. Het werd tenslotte noodzakelijk dit in goede banen te leiden en dus was Baden-Powell genoodzaakt de Britse 'Boy Scouts Association' op te richten. Patrouilles konden zich als lid laten registreren. Pas later zouden de troepen ontstaan.

Spelregels

Dit had ook als gevolg dat er diverse regels - De Spelregels - werden opgesteld en zo werd ook de spelkleding vastgelegd. Het werd een kaki of groen shirt en een tamelijk lange korte broek met eronder wat men noemde 'sportkousen'. Dit laatste tot afgrijzen van sommige bezorgde ouders en doktoren die betwijfelden of blote knieën, vooral in de winter, wel gezond waren. Ook werd een hoofddekseis ingevoerd. Dit werd de padvindershoe: 'De Hoed met de Vier Deuken'.

Waarom? In die tijd, tot na de 2e Wereldoorlog (1939-1945), droeg in Engeland, ook in Nederland en elders, iedere man met een administratieve of leidinggevende baan een hoed, de overigen een pet. Het hoofddekseis was een status- of klassensymbool. Zonder dat ging men 'niet volledig gekleed'. Dit veranderde. In Nederland toen, na de Bevrijding van 1945, er aanvankelijk nog maar weinig hoofddekseis te verkrijgen waren.

De Hoed met de Vier Deuken

Wie Engeland of Schotland bezoekt weet dat Buckingham Palace in Londen, Holyrood Castle in Edinburgh, Windsor Castle en andere Koninklijke verblijven bewaakt worden door wachtposten van de Garderegimenten die, in de zomermaanden, gekleed zijn in rode jasjes en blauwe broeken. Op het hoofd de 'berenmuts', (2). Wat men zich nu moeilijk kan voorstellen is dat in het verleden deze Britse soldaten ook zo gekleed gingen als zij aan een gewapend conflict deelnamen Wel is waar droeg men later in

de praktijk van alle dag en witte of zwarte helm van kurk. (3) Zo ook toen de Britten in 1899 de twee Boerenrepublieken Transvaal en Oranje Vrijstaat binnen vielen. (Mafeking.) Hoewel de Boeren geen echt leger hadden verdedigden zij zich toch met enig succes. Ze waren verbazingwekkend goede scherpschutters en ze konden zich geen beter doelwit denken dan de Britse soldaten met hun rode tunieken en hun witte of zwarte kurken helmen. De Boeren zelf droegen donkere kleding en waren in het veld minder goed te zien. De Britse verliezen waren zo groot dat zij er in die periode toe over gingen de minder opvallende kaki uniformen te introduceren.

In die tijd was Canada nog een Britse Dominion of kolonie. Omstreeks 1867 breidde men het grondgebied uit door bezit te nemen van de huidige provincies in het noordwesten van het land die toen nog uitsluitend bewoond werden door Roodhuiden of Indianen en in de noordelijke streken door Eskimo's of Inuits. Om deze gebieden onder controle te brengen werd de North West Mounted Police opgericht. (Sinds 1920 Royal Canadian Mounted Police). Deze ruiters gingen ook gekleed in de rode tunieken en blauwe rijbroeken. Om zich tegen de zon te beschermen gingen de bereden agenten er toe over om 'cowboyhoeden' te dragen. Vervolgens werd officieel de hoed vervaardigd door de firma John B. Stetson gemaakt van stevig vilt met een brede rand en een bol met 'Vier Deuken' ingevoerd.

Toen het tijdens de Boerenoorlog in Zuid Afrika (1899-1902) de Britten aanvankelijk niet zo voor de wind ging en zij door de Boeren scherpschutters grote verliezen leden werd vanuit Canada aanvullend personeel aangevoerd. De kern hiervan bestond uit leden en voormalige leden van de North West Mounted Police en die droegen kaki kleding en de 'Hoed met de Vier Deuken'.

In 1895 leidde Baden-Powell, de Ashanti expeditie (West Afrika, 1895) en droeg hij ook al een hoed met brede rand. De Ashanties noemden hem dan ook 'Kantankye', 'Hij met de Grote Hoed'. Dankzij de komst van de Canadezen maakte hij in Zuid-Afrika kennis met de 'Hoed met de Vier Deuken' en het nuttige gebruik dat de Canadezen er van maakten. De brede rand beschermde de mannen tegen de brandende zon in de nek zowel als het gezicht. Was er weinig water, dan vulde men de hoed hiermede en liet men zo de paarden drinken of gebruikte men de hoed als wasbak. Wilde een vuur niet snel branden, dan wapperde men met de hoed. In 1910 kreeg B-P opdracht in Zuid-Afrika een bereden politiecorps te vormen. Hij adopteerde de hoed van de Canadezen voor zijn mannen van de South African Constabulary, waarin hij trouwens ook 1200 Canadezen opnam.

De Hoed in Scouting

Toen nu Scouting spontaan ontstond in 1907-1908 besloot hij deze hoed ook in te voeren voor zijn Boy Scouts. Daar, tot ieders verbazing, die van B-P in het bijzonder, Scouting zich vanuit de Britse Eilanden over de gehele wereld verspreidde, gebeurde dit ook met de hoed. Tijdens de Eerste Wereld Jamboree, 1920 (Richmond Park/Olympia in Londen) werd de Eerste Internationale Conferentie gehouden waarbij de grondslagen werden gelegd van de Internationale of Wereldbeweging. Deze kreeg vaste vorm tijdens de Tweede Internationale Conferentie te Parijs in 1922. Hierbij werden ook afspraken gemaakt betreffende de spelkleding. Het was echter

niet zo dat het dragen van de hoed werd voorgeschreven. De meeste Europese en Amerikaanse landen namen deze wel over, doch er waren landen die een eigen, nationale hoofdbedekking introduceerden. (4)

De Nederlandse Scouts wilden ook correct en volledig gekleed gaan en namen dus de 'Hoed met de Vier Deuken' in gebruik. Maar hoewel de hoed populair was en men zich zonder deze 'niet geheel gekleed' voelde, vormde hij vaak ook een probleem. Toen de fiets 'het' Nederlandse vervoermiddel werd verplaatsten ook De Nederlandse Scouts zich hoofdzakelijk op de fiets. En, zoals bekend, staat er in Nederland altijd wel wind. Dan vormde de hoed bij het fietsen wel een probleem met als gevolg dat, vooral bij tegenwind, de hoed werd geplaatst op de koplamp. Wat overdag niet erg was, maar 's avonds zelfs gevaarlijk kon zijn - en duur - want wie in die tijd (anders dan nu) het in zijn hoofd haalde om zonder licht te fietsen, wist ook dat je prompt een bekeuring kreeg en dan verder moest lopen. (Ieder fietsende Scout zorgde er voor altijd twee reserve lampjes bij zich te hebben in zijn reparatie materiaal.)

Verder lag de hoed tijdens het kamperen veelal op de zijkant van de tent. Een voordeel van de hoed was dan wel weer dat, als je een lekke band kreeg, je je hoed vulde met water en je zo het gaatje kon opsporen.

Toen Scouting tijdens de Bevrijdingsperiode (september 1944 - mei 1945) weer opdook, waren er vele Scouts die geen hoed hadden. Bovendien was er geen hoed te koop. Die moesten uit het buitenland komen. In die tijd van Wederopbouw en gemeenschappelijke armoede stelde de Nederlandse regering geen buitenlandse valuta ter beschikking voor de aankoop van 'luxe artikelen'. (4) Wie geluk had kreeg een oude hoed geschonken door de buitenlandse organisaties of liet een oude dameshoed omvormen tot een 'Hoed met de Vier Deuken'. Men ging er toen toe over om kaki baretten te dragen. Aanvankelijk waren het de Canadese militairen die hun reserve exemplaar graag afstonden. Later waren ze zelfs te koop in de z.g. Dumpwinkels van overbodig legermateriaal, waar je ook kaki shirts kon kopen. Het gebruik van de baret beviel wel, want ook bij tegenwind op de fiets kon je hem op je hoofd houden, en bleef je dus correct gekleed. Na verloop van tijd mocht de Nederlandse ScoutShop Engelse valuta gebruiken om via de Britse Scout Shops weer hoeden aan te schaffen en werd het gebruik van de baret op de duur ongewenst verklaard. (Behalve bij de Luchtverkenners.) Maar de hoeden bleken aanzienlijk duurder dan die van voor de oorlog. Men kocht ze, maar het zoveel makkelijker gebruik de baret werd nooit vergeten.

Begin vijftiger jaren, ging de Britse Beweging over tot het vervangen van de hoed door de baret. Een groene voor de Rover Scouts/Voortrekkers, een wijnrode voor de Senior Scouts. Toen was er ook in Nederland geen houden meer aan en werden er acties gevoerd om ook de NPV en de KV besturen er toe te bewegen om de baret in te voeren. Zij weigerden dit. Maar toen liep het uit de hand. Het reizen naar het buitenland was inmiddels weer wat eenvoudiger geworden. Engeland was een zeer populaire bestemming bij de Nederlandse Scouts. Via correspondentie kwam het tot 'home hospitality' en ontstonden er 'links' tussen Nederlandse en Britse groepen. Wie in Engeland was begaf zich daar naar de Scout Shop waar men zich zo mogelijk een baret aanschaftte. Het waren vooral de Nederlandse Voortrekkers die - onofficieel dus - de groene Britse Rover Scouts baret gingen dragen. Dit tot ontzetting van de Landelijke Besturen.

De Baret

verkenners

luchtverkenners

voortrekkers

welpenleiders

VKJB baret

Maar zo kwam het er van dat door de NPV per 23 april 1955 toch de baret officieel werd ingevoerd. Wilde men de Voortrekkers, die de Britse groene baret droegen, bestraffen, toen men voor de Verkenners de groene en voor de Voortrekkers de wijnrode baret koos? Voor de Welpenleiding per 1 januari 1957 een bruine baret. De VKJB volgde maar met een zwarte baret voor alle leden. Iedereen voelde zich nu weer 'volledig en correct gekleed in spelkleding'.

Maar er kwamen in Nederland bezwaren van de Defensie. Tijdens de Tweede Wereldoorlog waren in Engeland de keurcorpsen Commando's, Groene Baretten, en de Parachutisten, Wijnrode Baretten, opgericht. Ook Nederlanders maakten hiervan deel uit. Pas na een zeer zware training mochten/mogen de militairen de Groene of Wijnrode baret dragen. Na de Bevrijding werden ze ook in Nederland opgeleid. Anders dan in Engeland maakte men in Nederland bezwaar tegen het gebruik van de baretten door de Nederlandse Scouts. Maar het werd niet verboden. Toch werd het er de aanleiding toe dat de NPV op de duur de baretten (ook de bruine van de Welpenleiding) verving door de zwarte, die de VKJB al langer droeg.

De Welpenpet

Behalve verkenners en voortrekkers waren er in die tijd ook de welpen. Ze hadden hun eigen hoofddeksel: De welpenpet. Net als de hoed was ook de welpenpet rechtstreeks overgenomen van de Engelse Boy Scouts Association. Op de pet werd het installatieteken voor welpen – de wolf – gedragen. Samen met een of twee gouden sterren die werden toegevoegd als de welp een aantal vaardigheidsproeven had afgelegd. (F.K.)

De Zeeverkennerstokkie en – pet

Zeeverkenner droegen een 'tokkie'; een matrozenmuts. In de zomer (Vanaf Sint Jorisdag, 23 april) droegen ze een witte overtrek over hun tokkies. De leiders droegen een schipperspet. Die pet had ook een witte overtrek in de zomer. (F.K.)

Scouting Nederland

Op 6 januari 1973 ontstond Scouting Nederland. Vele oude Scouting tradities werden daarop afgeschaft, wat door velen in de Beweging werd betreurd en in het buitenland niet altijd werd begrepen. Zo verdween ook het hoofddeksel al zijn er zelfs nu (2017) bij de Scout Shop nog altijd 'Hoeden met de Vier Deuken' en zwarte baretten te koop. Men ziet ze echter

nog maar weinig.

Nu kent Scouting Nederland vijf speltakken die toegankelijk zijn voor zowel jongen als meisjes. Je ziet ze hierboven. Uniformen kregen een andere naam: ze heten nu Scoutfit. Het onderscheid dat je ziet bij de speltakken is verlegd van het hoofddekseel naar de scoutfit blouse. Op het plaatje zie je de verschillende kleuren die de leden van de verschillende speltakken dragen. Hoofddekseels worden vaak niet meer gedragen. Maar alles mag: de hoed, de zwarte baret en ga zo maar verder. Het meest wordt de scoutfit cap gebruikt.(F.K.)

Noten.

(1) In feite waren er groepjes jongens die al voor het verschijnen van 'Scouting for Boys' bezig waren. Robert Baden-Powell had namelijk voor de training van militaire verkenners al geschreven het boekje "Aids to Scouting" (1899). Jongens kregen dit ook wel in handen en gingen hun gang.

(2) Na de Slag bij Waterloo, België (18 juni 1815), waar Napoleons legers definitief werden verslagen, verzamelden op het slagveld de Britse Garderegimenten de 'berenmutsen' van de Franse Keizerlijke garde, en namen deze in gebruik.

(3) Deze helmen waren van het model dat ook nu nog door diverse Britse politieagenten wordt gedragen. (Voor de Tweede Wereldoorlog ook door de Haagse politie.) Het Nederlandse Garderegiment 'Prinses Irene' voortgekomen uit de tijdens de Tweede Wereldoorlog in Engeland gevormde Prinses Irene Brigade kreeg in 1947 een Engels aandoende gala uniform met rode tuniek, blauwe broek en de zwarte helm met aan de voorkant de Witte Invasie Ster, ter herinnering aan 6 juni 1944, D-Day, de Dag van de Invasie in Normandië, waarop de Bevrijding van West Europa begon. Men ziet dit tijdens Prinsjesdag in september.

(4) In Europa bv Zweden en Finland, verder de Arabische en Maleisische landen. In de Verenigde Staten naast de hoed de veldmuts.

(5) De regering was zeer zuinig met buitenlandse valuta. Wie tussen 1946 en 1950 toestemming kreeg naar Engeland te reizen mocht niet meer dan een tegenwaarde van 10 Nederlandse Guldens omzetten in Engelse ponden en was geheel afhankelijk van zijn/haar gastheren/vrouwen.

© Piet J. Kroonenberg. Amsterdam, november 2006.

Op 27 februari 2017 heeft Fred Kelpin het artikel van Piet geactualiseerd. Op plaatsen waar dit gebeurd is zijn de initialen F.K. toegevoegd. Ook zijn er wat extra illustraties opgenomen.